

УМЈЕСТО УВОДА

Не зна се шта је заиста било са Адамом Спасићем, н-ским професором географије. Тачније, нагађа се. Траг му се губи с јесени хиљаду девет стотина деведесет и четврте негдје у несагледивој Равногори, у којој се и у много срећнијим временима често губило и страдало. Нестао је у оном метежу у коме је ратна срећа попут клатна нагло прелазила сад на једну сад на другу страну. Неко је казивао да је погинуо у једном од напада у којима је било много жртава, неко да су га прогутале бездане јаруге у које је бачен кад је друга страна овладала Равногором, други да су га, док је бјежао од тога ужаса, у том беспућу растргле дивље звијери, а било је мишљења, које је поткријепљено нађеним стварима, да је налетио на мине и да је на све стране разасут у комадима. А опет, било је оних који су тврдили да је Адам са неколицином других заробљен и од тада се за њих ништа не зна иако је рат одавно завршен. Многи су били спремни да се закуну како је Адам успио побјећи од тог ратног хаоса јер му се све то смучило као што се на обје стране многимима већ раније смучило, и ко зна гдје је сада - вјероватно далеко од рата и Босне, можда чак и у иностранству: Њемачкој, Шведској или Канади, попут безброја оних који су се у овоме рату тамо нашли, па их сада има свугдје више неголи у Босни. Било је и оних који су само вртјели главом, пазећи да нешто неопрезно не изрекну. Чињеница је да се Адам никад није помирио са овим што се десило и до краја је остао загледан у прошлост, у

ону слику у којој смо до јуче сви живјели а које више нема. А из различитих разлога то многим није одговарало.

Адамов рукопис (читаоци ће бити у прилици да се нешто касније упознају са њим) нађен је сасвим случајно у дуплом дну фиоке радног стола након што је његов намјештај поклоњен једном несрећнику из Сарајева који је у Н. избјегао го голцијат, значи без ичега, па је приликом ношења ствари из стола испала фиока, дно се раздвојило и по поду се разасули листови замотуљка за који се испоставило да је Адамов запис о првим данима рата у Н. Тај његов рукопис је у моје руке сасвим случајно доспио. Наиме, међу Адамовим стварима, које су из Н. као безвриједне послали родбини, био је и тај запис. Стриц му, најближи род након што су му родитељи умрли, можда баш од туге пошто се са Адамом то десило, рекао је, показујући тај рукопис: ево шта је од њега остало! Папири. Беспослице. Бог да му душу прости, иако ми је род, био је одувијек чудан, прави занесењак. Не знам шта ћу с овим. А некако не могу ни да га бацам.

Узео сам рукопис, више из жеље да се не изгуби једини траг о Адамовом животу а мање из очекивања да има неку вриједност. Убрзо сам с изненађењем констатовао: није истина да Адам није могао бити писац - могао је, а то се да наслутити из овог његовог записа.

Као што ћете видјети, о Адаму и његовом животу нисам сазнао ништа више од онога што сам још из нашег заједничког дјетињства и потом повремених сусрета о њему дотад знао (изузев неких детаља који можда и нису ситница). Послије смо се растурили широм те наше дојучерашње Југе, од Триглава до Ђевђелије (тако смо јој и пјевали), вјерујући да је у њој сва наша будућност (а, ето, испаде да је сад сигурније отићи у Колумбију, на

Кајманска острва, у Бурунди или Зимбабве него у неку од бивших братских југословенских република). Отишао је на студије у Сарајево да би се потом као професор географије запослио у Н., гдје га је и затекао овај наш први чисто домаћи рат, како он то овдје констатује, мада ја нешто сумњам у то (извјесну дозу сумње је, као што ћете доцније видјети, исказао и сам Адам, што му, наравно, нимало није помогло да се осјећа мање јадно).

Засад се не зна да ли је било још каквих Адамових записа и неће ли се једнога дана неочекивано појавити неки нови, као што се, уосталом, и са овим десило.

Након прочитаног списка, и, наравно, након што је у Босни стао рат, аутор ових редака је покушао да истражи ту ствар у вези са Адамом Спасићем. На жалост, иако је ту било неких изненађујућих и болних сазнања, више је сазнао о самом рату него о Адаму, но то је ствар за неку другу причу. Стога је закључио (можда сулудо, подстакнут мишљењима оних који су се са њим у Н. сретали првих ратних дана) да су се вратили у тај њихов Криводо он и његова Криводолчанка (та чудна жена која је у само предвечерје рата скоро ниоткуд ушла у живот једног окорјелог нежење). Уосталом, ако су из њега дошли, односно у њему већ били, како то стоји у његовом запису, зашто се не би могли тамо и вратити? А опет, ствари се могу посматрати и овако: ако је она, Криводолчанка, била само његов сан, зашто онда и њега, Адама Спасића, не бисмо прихватили као још један накнадно испричани сан (свакако чудан пошто су Адамови снови сви одреда били чудни), који се тако несрећно помијешао са тим стварним и ружним ратом у Босни?

Ипак, савјетујем да се са закључцима не жури јер нас је журба ионако већ много коштала.